

ივერია

1877—1892

საბოლოო გეოგრაფიკული და სოციალური გეოგრაფიკული

1877—1892

გაზეთის დასაყვებად და ყველა განცხადება-
დასაყვებად უნდა მომართონ: თეოდორ რედუ-
კოვი, კვიაში, ავღოსტოს ქუჩაზე, ვარანციის
ქუჩის პირდაპირ, თავ. გრუნდისკის სხ-
ელში; მუხა-იოსების გამზ. ცენტრალურ საზოგ-
ადოების კანცელიარის, საბავაღ-მანურო ბა-
ნის სახლში, სასახლის ქუჩაზე.
ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრ-
ქონი რვა კაპიტა.

გ ა ზ ე თ ი ღ ი რ ს			
ოვე	მან. კ.	ოვე	მან. კ.
12	10	5	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი შურო

ამირა-ჰაბასისის სამირო ლაბორატორია
ტფილისში

მიღებული აქვს ვერცხლის დიდი მდელი კავისის გამოყენებულ

აკეთეს ერაველსავე სანმარტელს, ჯანისათვის არა სხ-
ხანას, **საბუნებრივო ნივთიერებას**, საუკეთესო ღირ-
სებისა, და აკეთებენ **საპროპიანო იზარ-ფრილოგათა შ-
სხვევს მსსლს**.

ხელობდა აქვს კეთება:

ფიჭვის წყლისა, რომელიც კეთს წყის სქიშვას; ჭერს, ჭე-
რის შეკვდას ოსონის ქმტებს და ბაღმას სუნს აძლევს.
შუშინის ღვინისა la Baudault (ასანგისა ღვინისა), რომე-
ლიც მძაფრს ქმედას და ხელს უწყობს სტომასს; მუშაისა.
ო-დე-კალიანისა, საუკეთესო ღირსებისა.
მსტრისა აკეთებისა.
მედიკისა ანტირეინისა და ალბანინისა; ასლის გავსალება მელ-
ნი ანაფითი მამოძიება საზღვარ-გარეთისა, და
იოდაფორმით შეზავებული მარლისა.
უმაჯერესი საწყობა იძლევა: ფოსფის ქუჩაზე, ფრანკის
მავსტრის ვილარეტის აუთიანში (წერისთავისუფარ) და აგრეთვე უმ-
აღესად დამტკიცებულ გავსასის საფეთაქო საქონლის მოკაჭრე ამისა-
გობაში, ტფილისსა და ბაქოსა.
(50—48—27)

იღებენ: ქინი. გახუთა-გაგანდისა;
ბნისა თ. ნ. კრისთავა, სემინასი, ვ.
გუჩა, თ. საჯა მასხადა და დედადობ-
რეო სენას მოუყარს.

„წერა-კითხვის გამავრცელებლის
საზოგადოების“ გამგობა აცხადებს,
რომ გაგვავის ქართული
სკოლის უფროსის მასწავ-
ლებელი (III და IV განყოფი-
ლების) ადგილი და ცდილია.
ფისაც სურს ამ ადგილის დაკერა,
უნდა შემოიტანოს თხოვნა გამგო-
ბის სახელზე 10 მარიაობისაფედელ.
მასწავლებლის აქვს ჯამაგირი 400
მანეთი, სახლი, შეშა და სახეთელი;
ჰყავს მახუტე. საღმრთო სკოლისა
და გლობის სწავლებისთვის დანიშ-
ნული ცალკე ჯამაგირი. (10—5)

გამოვიდა და ისე იღებენ „წერა-კი-
თხვის გამავრცელებლის საზოგადო-
ების“ წიგნის მალაზიაში (Караван-
сарай Земель. банка № 125) ახ-
ალ წიგნი.

რუსი გზალი
მოთხრობა **მ. წარბთლისა**
ფის სამი შუბრი
(5—4)

ტფილისი, 26 ივნისი

დღეს მთელმა საქართველომ იცის,
რა სტუმარიც გვეწვია. თუ მასპინ-
ძლები დიდიხელად არ დაუხვდებიან,
ისიც ცხადია, რა ძვირად დაუღვრება
ჩვენს ერს ეს დაუღვრება. ერთ
თივეზე მეტია, სოფლებსა და დაბე-
ში მთავრობამ მოახდინა განკარგუ-
ლება, გასულთაონ ეზო-კარმიდამო და
სოფლის ქუჩები. ფაქობად შეინახონ
ყოველი უკუთხე-კუთხული. გაფრთხი-
ლდნენ, რომ მკვებ ხილი და კიტრ-
მწვანელოები არ იხმარონ საკმეოდ.
ამის შესახებ ჩვენს გაზეთშიც ბევრი
წერილები იბეჭდებოდა. ყველა რჩე-
ვა-დარიგება სისუფთავეზე დაფუძნე-
ბული. თუ ვინდა ავიტოლოთ ეს და-

ტფილისის მარბის თავდაზნაურ-
თა წინამძღოლი სთხოვს თავდაზნა-
ურობას, მარბაში უფრო მამულეების
მქონეთა, წარმომადგენელთა თხოვნებს
მომავალს ავგისტრამდე დებუტატთა
საკრებულოს კანცელიარიაში ნამდვი-
ლი უნდა: ვინ რომდენს (დესტი-
ნის) კრძავს მამულსა ჰელობს ტფი-
ლისის მარბაში, იმ ფულის გარდა-
სახდელად მამულეებზე, რომლითაც
უნდა შეინახებოდეს თავდაზნაურო-
ბის დაწესებულებანი. (3—3)

ბუღ ფოთლის შავლიანში, შექმდეს
შროგანმათ:

I
ქსის დაბეჭდვა
კომ. ანტონოვისა მს მოქმედებდ.

II
წაკითხული იქნება
ლექსები და სტუხები

III
ჭიდაობა
გამოინელი ფალანგებისა

IV
საზოგადო ვაზში ცალკე ხელის
მოწერით მსურველითათვის კაცზედ 1
მ., ქალზედ 50 კ.

წარმოდგენაში მონაწილეობას მი-

ძითარობის ნებართვით

1892 წელს, თაბათის 28-ს, დაბა
ტსისაქაში, ჰატარა დასავლელ ხაღის
გასაკეთებლად იქმნება გასართობი საცა-
მი დაიხასი პირზედ, საგანგებოდ მუქე-

ფელეტონი

შურნალ-ზაუთობი

ფურნალ-გაზეთის სტატისტიკა.—წინ-
შეწოდება ფურნალ-გაზეთი მოღვაწე-
ნი.—ფურნალ-გაზეთის ისტორიის მას-
ალს აძლევს.—ამერიკის გაზეთი.—ინგლი-
სის ფურნალ-გაზეთობა უწინ და ცხლა.
—ფურნალ-გაზეთი გერმანიაში.—«En-
glish Correspondent»-ის დაქოთა-
მეა.—როგორ უნდა იყოს ფურნალ-
გაზეთი.—Figaro-ის არი გაზეთის
მოღვაწის შესახებ.

სტატისტიკის ცნობათაგან ჩანს,
რომ ამ ეკივად მთელს დედაქმნის
ზურგზედ 43 ათასამდე ფურნალ-გა-
ზეთი იბეჭდება. ამასში თითქმის
ნახევარი ინგლისურს ენაზედ არის.
თეთი ინგლისში 6 ათასი ფურნალ-

გაზეთი გამოდის, გერმანიაში 5 1/2
ათასი, საფრანგეთში 5 ათასი, იტა-
ლიაში 1,400, ავსტრიაში 1,200 და
ამერიკის შეერთებულს შტატებში-
კი თითქმის იმდენი ფურნალ-გაზეთი
იბეჭდება, რამდენიც ყველა ზემო-
ხსენებულს სახელმწიფოში ერთად.
რამდენად არის ამერიკაში გავრცე-
ლებული ფურნალ-გაზეთები, ამას აშ-
კარად ამტკიცებს ნიუ-იორკის გაზეთი
«World», რომელსაც ერთი მილი-
ონი ხელის მოწერილი ჰყავს.

თუ რა დავაში მიუძღვის საზო-
გადოების წინაშე ფურნალ-გაზეთის
მშრომელს, ამას განსვენებულის პუ-
ბლიცისტის კიუვილი-ფლერის მავა-
ლითი გვჩვენებენ, რომელიც სა-
ფრანგეთის აკადემიის „რომულ უკე-
დავთა“ შორის იქმნა შერიცხული.
ფლგობი სთქვა ერახულ: „საერთაშ-
გაზეთო შრომა, თუშეცა თვალ-სა-

ჩინო და სასახლო არ არის, ძლი-
ერ დიდი მნიშვნელობა აქვს განთლუ-
ბულის ერის ყოფა-ცხოვრებაში. არც
ერთი ხელმა არ არის ისე ადამი-
ანის გამტანებელი, როგორც ფურ-
ნალ-გაზეთის თანამშრომლობა, რა-
საკვირველია, თუ კაცი სინდისი-
რად მოეცა ამ საქმეს. ცხოვრების
კვიდილი პოეტი მენდარება; მეცნი-
ერი—ჯარის წინამძღოლი და ფურნალ-
გაზეთის მოღვაწე-კი ერთგული ჯა-
რის-კაცი. ფურნალ-გაზეთი საზოგა-
დოების აზრისა და გრძობის გამო-
მხატველია. ფურნალ-გაზეთის სინდი-
სიერა მშრომელი ბევრს უსამართლო-
ბას დაგვანახებს ხოლმე, ბევრს შეც-
დომას ავავიკლებს, ბევრს ახალსა და
ნიუტერს მწერალს გავაცნობს, ბევრს
ძველსა და დივიუტულს ნაწერს და
ხელმოწერის ნაწარმოებს გამოიტანს
ძველის ბიბლიოთეკის წყვილიდგან,

უბატიეველი სტუმარი, უნდა გავ-
ფრთხილდეთ და სუფთად ვიყენეთ.

იმედია, ჩვენი ქართველობა გულ-
მოდგინედ მოაკიდებს საქმეს ხელს
და შეერთებულის ძალით ეცდება და-
იფაროს და დაიცვას თავისი თავი
განსჯილობისაგან.

ამ საქმეში დიდს შემწეობას აღ-
მოუწინებს ხალხს ცოტად თუ ბევ-
რად ნასწავლი, შეგნებული თავად-
აზნაურობა, აგრეთვე სამღვდლოე-
ბა და სოფლის ინტელიგენცია. დრო-
ვისაც სურს ამ ადგილის დაკერა,
უნდა შემოიტანოს თხოვნა გამგო-
ბის სახელზე 10 მარიაობისაფედელ.

ჩვეულებისამებრ, ჩვენის ქალაქი-
დამაზავალი ხალხი გაიკრიფა საზო-
გადოებრივ სხვა-და-სხვა სოფლებში.
მათ შორის მრავალი ნასწავლია, შე-
გნებულია; იმათ დიდს სარგებლობის
მოტივად შეუძლიანთ, თუ, რასაკვირ-
ველია, ცოტათი მინც გული შეს-
ტკივთ ხალხისათვის. სამწუხაროდ,
ტფილისიდან სოფლად გასულია შო-
რის ურევია მრავალი იმისათნა ქა-
რავშტატ, რომელნიც დიდიან სო-
ფელ-სოფელ და დედაკაცობით ქო-
რიკანობენ, აგრელებენ ცრუ ხმებს
ხოლერის შესახებ. ამისთანებს თა-
ვის სიცოცხლეში არა უყუთებიან-რა
არა ბევრი დაუშავებიათ თავის არ-
მაქისობით, გარდა იმისა, რომ დე-
დამიწაზედ უსაგნო და უაზრო ხე-
ტიალით ჰაერი წაუბლიწავთ, შეუ-
ხუთავთ.

დღეს-კი მათი საქმე სულ სხვაა.
ცრუ ხმების გავრცელება სოფლებში
დიდს ენებას მოიტანს სხვა-და-სხვა
მოულოდნელ შემთხვევით ისეც და-
ტკუტულს, დაჯანბნის სოფელთა
შორის...

მანდემად მოსულები ამბობენო,
გვეწერენ ჩვენ ქართლიდან: ვითომ
დღემი უკანასკნელი 40 ან 60 კაცი
კვებდა ხოლერისაგან და გაზეთებ-
ში-კი არა იწერებარა ამის შესახებ-
ბო. ამისთანა ტყუილს აგრელებენ
თუჩემ ტფილისიდან სოფლად გა-
სულიები. თუ მივიღებთ მხედველო-
ბაში საზოგადო კანონს ქორის გა-

გადუშლის და დაანახებებს მკითხე-
ლებს. ვინა ფურნალ-გაზეთის მშრო-
მელს სხვებზედ მომეტებული შეძლება
და ძალ-ღონე არა აქვს, სარგებლობა
მოუტაროს საზოგადოებაზე მე იმა-
რისათვის ვამბობ, ვისაც გაზეთი
ღონძღვა-კიცხვისა და ცილის წამე-
ბის საშუალებად დაეძღვევია. სო-
ძილებული არის დროს არაფერი არ
გაუკეთებია სასარგებლო, შურაცხ-
ყოფის არაფერი არ დაუმტკიცებია,
ცილის წამებას არაფერი არ დაუ-
ღვევია.*

ფურნალ-გაზეთის მშრომელმა დი-
დად კონდა ძლიერ უნდა შეიძინოს
მუდამ გავაიცოცხლოთ თვალ-სურვი
უნდა ადვენოს ცხოვრებისა და დღე-
დამე დაუღალავად შრომობდეს. შე-
იძლება ესთქვათ, რომ ფურნალ-გა-
ზეთის მშრომელი ისტორიის აძლევს

ვრცელებისას, ცხადია, ხალხის გო-
ნებაში ეს რიცხვი თანდათან გა-
მრავლდება. ამ გვარის ქორების გა-
ვრცელება დიდი თავებლობაა, დიდი
უფრებობა. შესახებ ამ გვარის
ხმებმა ხალხი შიშში ჩაგდოს, თავს
ზარი დასცეს, მოადუნოს, გააღა-
ჩროს და უღონო ვახალოს ზედ-მო-
სეულ მტერთან საბრძოლველად. ასე-
თი მოუძღოტებუ-კი დიდად მაინე-
ბელია. ჩვენის აზრით, სწორედ სა-
ქიროა ბოლო მოვლოს ამისთანა
ხმებს. ამისათვის საჭიროა მარბის
უფროსებმა, მოუკლებმა, მამასახლი-
სებმა აუხსნან სოფლებს საქმის
ნამდვილი გარემოება და ამისთანავე
ეკადნენ სამართალში მისცენ ცრუ
ხმების გამავრცელებლის, რადგანაც
ამისთანა ტყუილების გავრცელებით
ხალხს აზინებენ და სასოებას უყე-
ვენ. რამდენსამე ქორიკანის დასე-
ამისთანა შემთხვევაში ცოცხა არ იქ-
ნება. მათი წამებადენ ენის დამო-
კლებენ და ხალხი უფრო გულ-და-
მშვიდებით, ცნობიერად და მხნედ
დაუხვებდა მტერს.

ამას წინადაც იყო მოხსენებული
გაზეთებში და ეხლაც გავიმეორებთ,
რომ ტფილისში ხოლერის ამბავი
ყოველივე უტყუარად და დარწმ-
ლებით დაიბეჭდება თავ-თავის დრო-
ზედ ქართულსა და რუსულს გაზე-
თებშიც. მთავრობას არაფერი სა-
ფუძველი არა აქვს დამალვის საქმის
ნამდვილი გარემოება. გაზეთებში უკვე
იბეჭდება ხოლერის შესახებ ყოვე-
ლივე და შენდვაც ასევე დაუფარა-
ვად დაიბეჭდება, ან რამდენია ავად,
ან რამდენი გარდაიცვალა და რა გვა-
რი მზადება ასეთის სენის გასანე-
ლებლად და მოსახლბლად.

განი

ახალი ამბავი

* * * 23 ივნისის საღამოს ტფილის-
ში ხოლერით ავად იყო 8, დამე კი-
დედ გახდა ავად 1; 24 ივნისის ავად

მასალის. მართლაც და აქამდე ძლი-
ერ ძველი იყო ისტორიის წერა, რა-
დგანაც ისტორიკოსი მხოლოდ ძველს,
არბივებში და ცუტს ნაწერებს სწრა-
ვდა, იმ ნაწერებს, რომელშიც აწე-
რილია ხელმწიფობა და კერძო გა-
ზიანებლ მეთაურთა ცხოვრება, მა-
თი განკარგულებანი და სხვა. ეს
წყარო, რასაკვირველია, იმისას არს
ეუბნება ისტორიკოსს, თუ რა გავ-
ლენა ჰქონდა სხვა-დასხვა ისტორი-
ულს ამავს ხალხის ცხოვრებაზედ,
ან თითონ ხალხს როგორი ზედ-გავ-
ლენა ჰქონდა ცხოვრების სხვა-და-
სხვა ისტორიო ამბავზედ. ამ ნაცლს
ცხლა ფურნალ-გაზეთები ამოკრებს
ისტორიის. ჩვენის დროის მომავალს
ისტორიკოსს ძლიერ გაუადვილებდა
შრომა, რადგანაც ფურნალ-გაზეთებ-
ში, რომელიც სარე არის ცხოვე-

არაიწ გავხარა. გარდაიცვალა ორი. 25 ივნისს დილით ავად იყო 7.

* ტფილისის გუმბარნატორი აცხადებს საყოველთაოდ, რომ ხოლერის გამო ტფილისში აკრძალულია სახამართლო და ნესვის გაყიდვა.

* საშინელი სენი ეწვია ჩვენს სამშობლოს—ხოლერამ იჩინა ჩვენში თავი. მაგრამ თუკი ცოცხალი ვერ გავრავნად არის შეიარაღებული ცოდნით, ამხე ადვილად ასარღებელი სენი სხვა არა არისრა თითქმის. აქ საქონლა მხოლოდ იცოდეს კაცმა, როგორ უნდა წინააღმდეგობა დაეხედოს ამ საშინელს კირს. საუბედუროდ, ბევრმა არ იცის ის უბრალო ღონისძიება, რომელიც სრულიად საკმარისია, რომ ეს საშინელი სენი სახლშიაქ არ შეუშვას და ამის გამო წინააღმდეგ არ მოიგერიოს. არ შეეფიქრობო დღის თანაგრძობით არ აღენიშნოთ სარჩილოთ თავებულად მარისა ჩვენის ბანკის ზედამხედველ კომიტეტისა, უგანაოტუდის კეტორი აღმასრულებელს მის გარეზინსკისა. თავადმა გრუზინსკიმ სარჩილო მისკა ზედამხედველ კომიტეტს და ბანკის ვაჭრობას ერთად, რომ ამ საშინელ უბედურების დროს ბანკი დაეხმაროს ჩვენს ხალხს და შეუღა აღმოუჩინოს იმითი, რომ ტფილისის ყველა მზარხნი მიიწვიოს თავის ხარკით ბანკმა თითო ექიმო და რამდენიმე ფერწილი საბრძოლველად ამ სახარლის სენისა. გარდა იმისა, თავის ხარკითვე გავზავნოს ყოველივე საიდნეუკითა და პირველსაველი წამლები. უნდა ვიქონიოთ იმედო, რომ ჩვენი ბანკი ჩვენის თანაგრძობით მოეყრდნება ამ ჩინების სარჩილოდ და ჩვენის ხალხის სადღეგრძელოდ არ დაზოვავს ფულს ჩვენს ქვეყნის ხალხის დღეგრძელობისათვის. აქ თუერთი კაცოც იქმნას გადაჩენილი, მიინც ამისათვის გადადებული ფული დაკარგულად არ უნდა ჩაითვალოს.

* ქართულ წიგნების გამოცემის აღმასრულებელს უკვე გაუთავებია ბევრად ახალის ქართულის წიგნისა, რომელსაც სახელია „ჩანგი“ ეწოდება. ამ სახელით ორი წიგნიწილია, რაც დაიბეჭდა 25 ვ. ამაშიის მიერ კარგად მოზარდილი წიგნი, რომელიც მოთავსებული იყო უკეთესი ლექსებით ჩვენის პოეტებისა, სტენებით და

რებისა, ყველა საქონლა ცნობის ამოკითხვისა. დიდი, ძლიერ საყურადღებო ეს ურთიერთობა, რომელიც არსებობს ქურნალ-გაზეთებსა, ცხოვრებას ბერის შორის. საფრანგეთში პირველ იმპერიის დროს ქურნალ-გაზეთები ძლიერ შეეწირვრებულა და დღენილი იყო. მეორე იმპერიოც თუქცა სდგენიდა ქურნალ-გაზეთებს, მაგრამ ევროპისა ხალხს და ბოლოს დროს ქურნალ-გაზეთები და მარცხებულა თითონ მოიხარა ქელი. ეხლა-კი საფრანგეთში ვერცხალ-გაზეთები ყველა საფრანგეთში გავრცელდა და ღვეთის ყველაფერს აქვს გზა გახსნილი. გაზეთის კითხულობენ დიდ-კაცების სახლშიც, სოფლებს კი მამხი, ქარხანებში, ქუჩებშიც. ყველაფერს ჰყვანს გაზეთი სიმახროლეს, ნათვლს, ცოდნას... ამერიკის შეერთებულს შტატებში გაზეთის კითხვა ყველას აუცილებელ საქონლად მიიჩნია. გაზეთი იქ ნაპო

ვსილი შუამავალი მკითხველსა და მთელ ქვეყნის შორის. ამერიკელისთვის გაზეთი რკინის გზაც არის, გემიც, პერტოტატიც. იქ ყველა კითხულობს გაზეთს, მილიონების პატრიონდგან მოკიდებული საცოდვე მათხოვარამდე. ** დღიმა ფრიდრიხ მუჟემა სთქვა: თუ გინდათ, რომ გაზეთი საყურადღებო იყოს მკითხველისათვის, თავისუფლება მიანიჭეთ. * მართლაც-და არც ერთი ქვეყანაში ოციკალიურს გაზეთს დიდი მნიშვნელობა არა ჰქონია ხალხის ცხოვრებაში. ინგლისში პირველ ოციკალიურს ქურნალს როგორც ლესტრანჯი ჰქვედავდა. ეს გაზეთი 1663 წელს ინგლისის მეფემ ქარლის II-მ დააარსა, რომ მთავრობის განკარგულებანი დაებეჭდა ერის საცნობლოდ. სხვა გაზეთის ბეჭდვა სასტიკად იყო აკრძალული, მაგრამ მაშინაც-კი ერთმა კაცმა, გვარად

სხვ. ის წიგნი ამ ორს წელიწადში სულ გაიყვანა, თუ არა ვსცდებით, და ახლა მისი მეორე ნაწილი გამოცემა ქართულ წიგნების გამოცემებშია. ამხანაგობა, რომელიც ამ მეორე ნაწილში ჩაურთა ზოგიერთი უფრო კარგი ლექსებით და სტენებით პირველის ნაწილისა. წიგნი ამ ცოცხა ხანში დაუბრუნდება მალაზიებს გასასყიდად.

* შემოსხენებულები ამხანაგობა შესდგამია ამ ლექსებში ა. ყახბეგის (მოხუბარბის) მეთხვე ტომის ბეჭდვას. ამ ტომში მოთავსებული იქნება, სხვათა შორის: მოთხრობა „ხევის ბერი გოჩა“, რომელიც ვაზ. „დროებაში“ დაიბეჭდა ფელეტრანებად 1884 წელს, „ნაწყმარის მოგონება“, სიტენავრთიო შენიშვნები მოხელეთა შესახებ, მოთხრობა „ელეიზორა“ და სხვ.

* 23 ივნისს, დამის ასე 3 საათზედ, კახეთის გზის სადგურს ვაზიანს ახლა 5 შეიარაღებული თათარი დავეცა ერის მგზავრს, სიღნაღის მზრის სოფ. თიბანის მცხოვრებს. ვაზიანებმა წაართვეს ცხენი, ხურჯანი 80 მანათი ფული და სოფ. კარაჯალარისკენ გაქქულს.

* ჯორჯინების დღეებისადგომების სადგინეუკითა და სუკეთესო წამალი დაეწეული კირი. ამიტომ პოლიციის მხრივ დანიშნულმა სასანიტარო ზედამხედველმა ტფილისის პოლიციისთვის მიმართა და სთხოვა, ტფილისის სხვა-და-სხვა ნაწილებში საწყობები გაიძინათ, საიდავანაც ხალხს შეეძლოს იფად იყიდოს დაუშვლი კირი.

* 24 ივნისს ტფილისის სასანიტარო მერვე დასმა სახლები გასინჯა და აღმოჩნდა, რომ მიხილის ქუჩაზედ დიტრიხის სამსართულიან სახლს არც ერთ ჰქონია, არც ჯირგანა და არც ფეხის-ადგილი. ამ სახლის ორ სართულში თითონ დიტრიხი სცხოვრობს სახლობით. დიტრიხის ცოლმა სთქვა, ეს ოცი წელიწადია, რაც სახლი ავაშენებოდა, და ყოველ დღე ყველა უსუფთობა სიღამის ცხრა საათზედ ვაგვექნადა ხოლმე იმ ხეში, რომელიც ჩვენის სახლის მახლობლად არის. (KABRAN).

* კოტრინი იქ უკვე გაავთა ქალაქის

დღილი შუამავალი მკითხველსა და მთელ ქვეყნის შორის. ამერიკელისთვის გაზეთი რკინის გზაც არის, გემიც, პერტოტატიც. იქ ყველა კითხულობს გაზეთს, მილიონების პატრიონდგან მოკიდებული საცოდვე მათხოვარამდე. ** დღიმა ფრიდრიხ მუჟემა სთქვა: თუ გინდათ, რომ გაზეთი საყურადღებო იყოს მკითხველისათვის, თავისუფლება მიანიჭეთ. * მართლაც-და არც ერთი ქვეყანაში ოციკალიურს გაზეთს დიდი მნიშვნელობა არა ჰქონია ხალხის ცხოვრებაში. ინგლისში პირველ ოციკალიურს ქურნალს როგორც ლესტრანჯი ჰქვედავდა. ეს გაზეთი 1663 წელს ინგლისის მეფემ ქარლის II-მ დააარსა, რომ მთავრობის განკარგულებანი დაებეჭდა ერის საცნობლოდ. სხვა გაზეთის ბეჭდვა სასტიკად იყო აკრძალული, მაგრამ მაშინაც-კი ერთმა კაცმა, გვარად

დღილი შუამავალი მკითხველსა და მთელ ქვეყნის შორის. ამერიკელისთვის გაზეთი რკინის გზაც არის, გემიც, პერტოტატიც. იქ ყველა კითხულობს გაზეთს, მილიონების პატრიონდგან მოკიდებული საცოდვე მათხოვარამდე. ** დღიმა ფრიდრიხ მუჟემა სთქვა: თუ გინდათ, რომ გაზეთი საყურადღებო იყოს მკითხველისათვის, თავისუფლება მიანიჭეთ. * მართლაც-და არც ერთი ქვეყანაში ოციკალიურს გაზეთს დიდი მნიშვნელობა არა ჰქონია ხალხის ცხოვრებაში. ინგლისში პირველ ოციკალიურს ქურნალს როგორც ლესტრანჯი ჰქვედავდა. ეს გაზეთი 1663 წელს ინგლისის მეფემ ქარლის II-მ დააარსა, რომ მთავრობის განკარგულებანი დაებეჭდა ერის საცნობლოდ. სხვა გაზეთის ბეჭდვა სასტიკად იყო აკრძალული, მაგრამ მაშინაც-კი ერთმა კაცმა, გვარად

გამცემობის მიერ შეკვეთილი ეტლი ხოლერით ავადმყოფთა სატარებლოდ. ეს ეტლი ძლიერ მსუბუქია, ბრეზენით არის გადაფარებული და ყველა მხრიდან დახურულია.

* ტფილისის ქალაქის მოურავმა მიმართა პოლიციისმხრივ და სთხოვა, აუკრძალოს დალაღებს ქუჩა-ქუჩა საირაული და ძველის ტანისაცემლის ყიდვო და აგრეთვე უბრძანეთ პოლიციას, აუბრძანებდნენ მიაკვირონ ვაჭრებს, რომლებიც ნახმარს ტანისაცემლს ჰყიდნიან.

* მესეთა: 24 ივნისს საღამოს მატარებლით მოვიდნენ აქ, სხვათა შორის, ერთი ავადმყოფი გზიარული და მისი ცოლი. რკინის გზის მკურნალმა გასინჯა ავადმყოფი, მათ ავადმყოფობა მოლოწიდა სენო და მგზავრის ისევ ტფილისში დაბრუნეს ქალაქის სამკურნალოში წასაცყვანად.

* გურია: 19 ამ თვისის ნიაღვრის გამო რკინის გზის ლიანდაგი გაფუჭებულიყო, რის გამოც ბათუმში მიმავალმა დროს მატარებელმა დაიგვიანა მეორე დღემდე. რადგან ლიანდაგის გასუფთავება ვერ მოესწროთ, ამისთვის მგზავრებმა გაფუჭებული გზა ფეხით გაიარეს და მეორე მატარებელიმ გადახსნდნენ. ამ გადახსნდომის დროს ქნ პრუნციკისა ჯიბიდან ამოაცალეს 68 მანეთი და ოთხი რუბლის გზის ბილეთი ბათუმამდე. ქნი პრუნციკისა ნივთისიქსში მიდიდა ქმარ-შვილით და იმ ფულს გარდა მეტი არა ჰქონდა, რის გამოც დიდს უწუხოდ-გარდა მათ იყო. ამას მიაკვიეს ყურადღება იქვე დამსწრე ტფილისიდან მომავალმა ორმა ახალგაზდა მოსწველმა, ჩამოიარეს მატარებელი და დამკარველის სასარგებლოდ შეაგროვეს 26 მანეთი, რომ ამით ცოტა მაინც შეეძლებოდათ გაიკრებულ ოჯახის მფარობა.

* სოფ. ზესოსეთა (ოზურგეთის მხარე) სოფელ ჩომთში მოხდა ერთი შემძარწუნებელი ამბავი. 19 ამ თვისის აქმეზმა მოკლა ერთი ახალგაზდა, 22 წლის ვეჯაკო, ავჯანტო მუჟაქე. სამართლის უპატრონოდ დარჩა ქალი-ვაჯი და ახალგაზდა ცოლი. გავი მიკვლუბულისა მეორე დღეს იხოვეს, სადავად დასახიზრებული,

ტენმა, მთავრობის დაუკითხავად გასული ბეჭდვა შემოიღო. ტენის უზრუნველ და სასამართლომ გადაწყვიტა: გულ-ღვიძლი ამოვლიყვით, თავი მოსუკრიდო და შემდეგ იმის მომავალი ბედის გადაწყვეტა ხელმოწიყვს მიანდეთ. * მაგრამ მეცხრამეტე საუკუნეს მე-20 წლიდან ინგლისის ქურნალ-გაზეთებს თანდათან მეტი თავისუფლება ექცეოდათ და დღეს ხომ თითონ მინისტრებს ეშინიანთ გაზეთისა და თავის აზრის ვასკრატლებლად პირველს იმას მიმართავენ ხოლმე. ** ასეა ქურნალ-გაზეთების საქმე საფრანგეთსა და ინგლისში. გერმანიაში-კი ქურნალ-გაზეთი მთავრობის ექვემდებარება და მთავრობის ურამოკრილი ყმა. ბერლინის მთავრობისათვის გაზეთი თანაშემწეა და არა მასწავლებელი. გერმანიაში გაზეთის საუკეთესო წერილი ბისმარკი „სტა-

ბის ნათხუნს“ ეძახდა, რომელსაც ისეთი მნიშვნელობა აწერდა, როგორც ძველს ბუბარში ქარის ზუზუნს. მას შემდეგ, რაც რკინის კანტლერი დაეცა, ქურნალ-გაზეთები კაპრივის მიმხრები. სასოვადოდ გერმანიაში ყველაფერი პოლიციას ექვემდებარება და ინგლისებში ამასაც ამბობენ: ბარემ ქურნალ-გაზეთებიც იმანა ჰქვედავთ. დიდი ხანი არ არის, რაც გერმანიაში შემდეგი ამბავი მოხდა. პრუსიის მთავრობამ გაზეთი „Englische Correspondenz“-ის შესყვანა მიიჩნია იმ პირობით, რომ მისი რედაქტორად ძველი რედაქტორი, გვარად შლეზინგერი, დარჩენილიყო. მთავრობამ 30,000 ტალერი მისცა შლეზინგერს. შლეზინგერმა ეს ფული ჩაჯიბა და გაზეთის მიმართულ ბაიკი მიინც არ შესცვალა. **

ესლანდელი ქურნალ-გაზეთები ისე-

ტის პირას, ყანაში, სადაც საბრალო მუშაობდა.

* იქამდე: სოფელ ზემოხეთში მდინარეს მტელა, რომელსაც ჩვენებურად „მუკულ-კარგ“ ეძახიან და მზობლიშების მეტს არავითარს წამლობას არ უხედავენ. ვაჭრ-ჯგორობით ამ სენმა ერთი ქალი იმსხვერპლა და ავად-კი 25-მდე სულია. საქონლა შეუღა და დახმარება მკურნალთა.

* «Kavkaz»-ი შემდეგ ამბებს იუწყება:

ტფილისის პოლიციისმხრივ უბრძანა მოქალაქებს, რესტორანებისა, პუბლიკებისა და ყველა ლექსენისა პატრონებს დაავალეთ, რომ სასმელად აღუღებულნი წყალი და მაშინით გაკეთებული მცეტელის ყინული იქონიონ.

სასახლის ქუჩის ვაჭრებმა ი. ტერსარქისთანა და ს. ჩარახჩიანთან ვაჭართა შორის ხელის-მოწერა გაიკრათ და რამდენ ხალხისთვის უფასო „საჩაიოების“ გამართვისთვის ფულის შესვარგობებდა.

24 ივნისს ქალაქს გარემე სამკურნალოს სასაფლაოს იქით ახალი სასაფლაო გაიძინათ ხოლერით გარდაცვლილთათვის. სასაფლაოზედ დადგმულია კარავი სადგინეუკითა წამლებით. საფლაოებს ეხლავთ ათხრეგინენ პატრონებს.

ტფილისის მისამართი ნაწილის მომრიგებელმა მოსამართლემ ვაჩრია საქმე ევტერინე თიაროვისა, რომელსაც ჰპარაღებოდა, სატენიკო და შენობათა წესების დარღვევა. პოლიცია დიდი ხანა სთხოვდა შენობის გადკეთებას, მაგრამ სახლის პატრონმა თიაროვისამ ყურადღება არ მიაკვია ამ საქმეს, თუქცა იმოკლდა შენობა აქვს, რომ ყოველთვის შეეღა აესრულებინა პოლიციის კანონიერი მოთხოვნები. მომრიგებელმა-მოსამართლემ ბრალდებული ევტერინე თიაროვისას 100 მან. ვაჩრია ამ სამის თითოე ცხენში დაპატონება მოუსჯა.

24 ივნისს იმავე მომრიგებელმა მოსამართლემ 100 მანათი ვაჩრია ამ თითოე ცხენში დაპატონება მოუსჯა.

22 ივნისს იმავე მომრიგებელმა მოსამართლემ ვაჩრია საქმე ტფილისის მერვე დასის სასანიტარო მკურ-

ნების ნათხუნს“ ეძახდა, რომელსაც ისეთი მნიშვნელობა აწერდა, როგორც ძველს ბუბარში ქარის ზუზუნს. მას შემდეგ, რაც რკინის კანტლერი დაეცა, ქურნალ-გაზეთები კაპრივის მიმხრები. სასოვადოდ გერმანიაში ყველაფერი პოლიციას ექვემდებარება და ინგლისებში ამასაც ამბობენ: ბარემ ქურნალ-გაზეთებიც იმანა ჰქვედავთ. დიდი ხანი არ არის, რაც გერმანიაში შემდეგი ამბავი მოხდა. პრუსიის მთავრობამ გაზეთი „Englische Correspondenz“-ის შესყვანა მიიჩნია იმ პირობით, რომ მისი რედაქტორად ძველი რედაქტორი, გვარად შლეზინგერი, დარჩენილიყო. მთავრობამ 30,000 ტალერი მისცა შლეზინგერს. შლეზინგერმა ეს ფული ჩაჯიბა და გაზეთის მიმართულ ბაიკი მიინც არ შესცვალა. **

ესლანდელი ქურნალ-გაზეთები ისე-

ნალის ელადიში პრეობრავენსკისა, რომელსაც სასანიტარო წესის დარღვევის ამბობდა პოლიცია. მომრიგებელმა-მოსამართლემ მკურნალი პრეობრავენსკი დანაშაველ არა სენო და ვაჩარათა.

* გაზეთი „Нов. Обоз.“ შემდეგ ამბებს იუწყება:

25 ივნისს კავკასის გზაზედ გუდაურსა და კობს შუა გარდაიცვალა ერთი მგზავრი, მაქოლადან მიმავალი. ყველაფერს, საცა-კი ეს მგზავრი ჩამოხმტარა, დენინფექცია მოახდინეს.

ჰაქოლად გაგზავნილი მუშები ბათუმში მიიყვანეს, სულ 348 კაცი. ტფილისიდან ბათუმამდე ავად გახდა 6 კაცი და სადგურზედ დასტოვეს. ბათუმშიაქ ამ მუშათა შორის აღმოჩნდა რამდენიმე ავადმყოფი და ერთი ყმაწვილი გარდაიცვალა. მუშებს გემით „კონსტანტინო“ გაგზავნიან, რომელიც რამდენიმე ხანს სადამოწერა კონტრანში იდგება.

* იგივე გაზეთი იუწყება: ბენიკოტოქსე ვაჩრახვა აქვს შემდეგი პროკტი შეიტანოს ქალაქის საბჭოში: ტფილისის მიდამოებში ადგილად შესაძლებელია რამდენიმე ტაყელოც, რომლებიც ძლიერ სასარგებლო იქნება ტფილისისთვის. ამისთვის საჭიროა ზოგიერთ ხეობის ვიწრო და კლდინა ადგილებში მოგვიტოვოთ გაკეთდეს და წყალი დაგუბდეს. ამ ტბებში ყოველთვის იქნება, სულ ცოტა, 50 მილიონი ვედრა წყალი ტბები, ბნ ნიკოლოპის ვიწრო, უნდა გაკეთდეს დაბახანასა, ვარდის-უბანისა და ვერის ხეებში და დაჯდება სულ 10—15 ათასი მანათი, საგრებლობას კი ძლიერ ბევრს მოუტანს ქალაქს, რადგანაც ქუჩების მოსარწყავი წყალიც ბევრი იქნება და ტყის მოშენებაც გაადვილდება ტფილისის მიდამოებში.

* იგივე გაზეთი იუწყება, რომ ტფილისის საკომერციო ბანკის მმართველობამ ვაჩარახვა მოუშაბა ბაქის საკომერციო ბანკის განყოფილებაში მოსამსახურეთ. მაგალითად, ვი-საქ 50 მან. ვაჩარახვა ჰქონდა თოვეში ახლა კიდევ 100 მანათი მიუმატეს. ამას გარდა გაუგზავნეს ტფილისიდან ბლომად კონიაკი, რომი და სხვა-და-სხვა წამალი. მმართველობას ვაჩრახვა აქვს; მზაფულეოც გაუგზავნოს ბაქის ბანკის მოხელეთ. მიუხედავად ამისა, ბანკის მოხელეთ

კი არ იბეჭდება, როგორც გამოცემულსა და რედაქტორს უნდა. ქურნალ-გაზეთის საქმეშიაქ იგივე კანონი არსებობს, რომელიც ვანავებს ყოველ გვარ სხვა საქმეს, კანონი საქონლებისა და მოთხოვნებისა. გაზეთში ის უნდა იყოს დაბეჭდული, რაც კითხველსა სურს და საყურადღებოდ მიიჩნია. ამ საქმის შესახებ ერთმა ინგლისელმა მღვდელმა სთქვა: „არც ერთი ქრისტიანი ვერ ისეთს გაზეთს არ იკითხავს, რომელიც მხოლოდ სარწმუნოებისა და სჯულის გამო დაიწყეს ყოველ დღე წიკას“. ლონდონში ერთი ქურნალი იბეჭდება „Tit-Rits“ (გემრიელი ლექსები). ეს ქურნალი ვსადავად საყურადღებოა და დიდი ვასაფალიც აქვს. ერთ ხანად ლონდონში დედაკაცების მეთოვოი გეკი გამოჩნდა. ამ გარემოებაში ვაჩრახვა აქვს. გემრიელ ლექსებს* 40,000 ხელის-მოწერილი გამოაცალა ხელიდან. თურმე ხალხს ჰყავს ბოლოც-

სამსახურს თავს ანებებენ და გარბიან მაქედან. ამ დღებში სამმა მოხელემ დაანება თავი ზანქში სამსახურს.

25 ივნისს ხალაოვის ქარვასლის მახლობლად ტელისის მცხოვრებლის შვილი იაკობ ჯიმ შურია 18 წლისა მტკრილად ფიქრის ამოღების დროს უეტრის წყალში გადავარდა და დაიარა.

პაიროს გავლენა ხოლმით ავადმყოფობაზე.

გაზეთ „Kavkaz“-ში დაბეჭდილია შედგეი ფრად საყურადღებო წიგნის პარტის სამეცნიერო აკადემიის წარმომადგენლის მკურნალის პოზნანსკისა, გაზეთ „Пер. Вѣст.“-ისაბი გადმობეჭდილი: „ადამიანის სისხლის მოძრაობასა და სუნთქვის ხოლმის დროს პაიროს ძალის ატანს და ასუსტებს.

ბანს პოზნანსკის ვილნოსა და პეტერბურგში თვალყურს უდევნებია ხოლმის დროს ავადმყოფთათვის და აღმოუჩინა, რომ: 1) ხოლმის დროს ზოგიერთ სრულგებობას და ადამიანს მაკა სუსტად უყვება, წამში 45 ან 42-ჯერ (სადა ადამიანს წამში 70—75-ჯერ უყვება მაკა); 2) მაკის სისუსტეს გარდა ადამიანს არაფერი ავადმყოფობა არ ეტყობა; 3) მაკის სისუსტესა და სისხლის მოძრაობის შეცირებასთან ერთად ადამიანს სისხლი უღვდებდა და უშვებდა. ვისაც კი მაკა კარგად უყვება სისხლი სრულგებობით არ ეცვლება; 4) ხოლმით ავად ხდება მხოლოდ ის, ვისაც სისუსტის დროს მაკა სუსტად უყვება და სისხლიც სუსტად უყვება; 5) მაკის სისუსტე ადამიანს ხანდახან ხოლმით რამდენსავე კვირის წინად ეწყობა და მასხალად ადამიანს ავადმყოფობა შეეცლება, რომ ხოლმით უნდა გახდეს ავად; 6) ვისაც მაკა სუსტად უყვება, მაკამ სისხლის მოძრაობას აჩქარებს წამებუთა და წესითა ცხადებუთა, ის ხალაოთ ავადმყოფობა და ავადმყოფობა; 7) თუ ხოლმით სრულად მოიხსნება, ადამიანს მაკა ისევ ჩვეულებრივად უყვება.

მთავრობის ავდილად შეუძლიან ხოლმის დროს დანიშნის მკურნალნი და ფერმლები და დაავადოს ყველას მაკა გაუსინჯონ. ვისაც მაკა სუსტად უყვება, ადამიანს და წესითის ცხოვრებით სისხლის მოძრაობა აუჭკიანო და მამინ ხოლმით ავდილად მოიხსნება.

მოქმედების ამგებში კითხვა უნდა და გაზეთი-კი ისევ გემრიელ ლექსების ამგებში გაიხსნა. გვიდა ხანი, ჯეკი ჩამოარჩეს და ეურხალ მამ-ბრიელ ლექსებს ისევ მომეტა ხელის-მომწერთა იტყვი. ცხლანდელი მითხველია, ამგებში ერთი ფანგი, მეგობარს და მუღლეთ-კი არ არის მისი, არამედ დაუნდავლი და დალატანი საყვარელია, რომელიც ერთს სატრთო გაზეთის ძლიერ მიღ და ავდილად სკვლის მეორეგეო. მაგამ არც ის უნდა დაევიწყეთ, რომ გაზეთი ქვეყრა არ არის, რომელსაც რასაც ჩანსაზე, იმს ამოვად ხეს. გაზეთში რომ მარტო ახალი ამგები იბეჭდებოდეს, გაზეთი რომ მხოლოდ იმს სწერდეს, რაც მითხველს გაზარდეს, გაიკრებს, დროს გავტარებინებს, მაშინ ღირსიც არ იქნება გაზეთის სახელისა და არც არავითარი მნიშვნელობა ექნება ცხოვრებაში, ერის ქუთა-განების წარმა-

რობა აუჭკიანო და მამინ ხოლმით ავდილად მოიხსნება და იმდენს ხალს აღარ იმხვევრბოს.

სახელდასახელო

(უბედ-ასაღები და წყალ-წასაღები ამავეი)

ესლო-კი დაერწმუნდა, რომ ტყე-ოილად დაუტარეს აგრედ წოდებულ ოპოზიციელებს ხმა, ვითომც იმთ გამორკვეული არა ჰქონდეთ პროგრამა მოქმედებისა. მტრობას ბევრი რამ შესწავლია, ოპოზიციონერი— იძახდნენ ზოგნი— თვინათის ენის მსხვერპლი არიანო: თითონაც არ იციან, რა უნდათ და რას მიესწრაფიანო. ასე ხელდასახელო კაცის აბუ-რა ავღება ბოლო კარგი. მეტადვე ამისთანა ცოლო არ უნდა დაიღოს გაზეთმა. გაზეთი სულ მუღამ სინო-ოლეს უნდა უუტარებდეს, როგორც გზა-მარგებლს ვერსკვლავს, და სინო-ოლეს იქით არას ემსახურებოდეს. მეტე ასე-კი მოქმედებენ ჩვენი გაზეთები? სულაც არა. მოიგონეთ თუნდა დაუფიქრარი წარსული საზოგადო კრება ბანკისა. როგორც ლაზარიადა იყვნენ დამზადებულნი მათი ყოზლო... არა, იუსუაშები, ე. ა. ათის თანხი, რა ჩინებულად ჰყავდათ და-ლაგებულნი რაზმი-რაზმზედ, როგორ წინადად ვინსაზღვრული ჰქონდა, რომელმა ორატორმა არ უნდა სიტყვას და რომელმა ორატორმა დაიციოს პირში ბუთით და კირტიც არ დასძრას, გინდა თვით ტუნები და კბილებიც გამოშვებოთ სიზარბის სიმშობა. მეტე რომელმა გაზეთმა და-ფას ეს ჩინებულნი საომარი დამზადებულმა? დაფასეს-კი რა, ბატონებო, ისეთი მიუღობადელი კიგონა დასცეს, ისე დაფთხეს, ისე გაა-წვილეს, რომ ამ გაუჭრთილი რაზმის ერთი წიერი შევედრა კიდევ რა-ღის მისი მარშალი, დაგისხენ და დაგეფარე გაზეთების ამხედრებისაგანო.

ვთქვათ, ამ ბანკის საქმეებში ასე მოიქცნენ, რადგან იქ სუქან ლუგის ლაზარს დიდი ავდილი უქირავეს, ამ ლუგის ჩაღება ბევრს სიზარბოვით ელანდება და აბიტო მთავიც ღირსად მიიჩნია ბანკის მთავა ვაგებებლისა. ვთქვათ, გაზეთების წარმომადგენელი ემობადი, რომ ბანკი, ეს ერთადერთი ქონებრივი სახსარი გაჭირებულ თავად-ზნაურთა საზოგადოებისა, არ ჩაუვარდეთ ხელში იმის-

ტების საქმეში. გაზეთი მასწავლებელი უნდა იყოს ერისა. აი სწორედ ეს გახლავთ გაზეთის დიდი დანიშნულება და რა გათითიც უფრო პირ-საითლად ასარულეს ამ თავის დანიშნულებას, მეტი დიდება და სახელიც იმს ეკუთვნის. გაზეთმა ერთად და იმავედ დროს მითხველთა სურვილი და ცნობის-მოყვარებობაც უნდა დააყვარდეს და იმ საგანსა და გარემოებისაც უნდა მიჰქაიოს ყურადღება, რასაც ქვეყანა თითონ ვერა ჰხედავს, ან არ ესმის. ერთის სიტყვით, გაზეთი სარცე უნდა იყოს ცხოვრებისა და დღობინდი, რომ ისეთი საგანი დაანახოს საზოგადოებას, ერს, რომელსაც ის ვერა ჰხედავს, არ ესმის, არ ეყურება მიზეზთა გამო სხვათა და სხვათა.

საფრანგეთის ერთი გაზეთის რედაქტორმა უთხრა ერთს თავის თანამოაზრეს: „მეგობარო, მე მხო-

ლოდ ერთს გისაყვედურებ: თქვენი წერილები საქმოდ ვრცელი და მოსაწყენი არ არის მკითხველისათვის“. ამით ის უთხრა რედაქტორმა თანამოაზრეს, რომ უნდა შეწყვიტოს წერილების წერა და მოსაწყენი არ იყოს მკითხველისათვის. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო.

მოიგონეთ თუნდა 13 ივნისის კრება დამატებულ საზოგადოებისა. რა არა ენახეთ ამ კრებაზედ, რის მოწამენი არ შევიქმენით, მაგამ გაზეთებმა ყველაფერზედ ყური მოიკრათ და მ. ე. მანგალ-სი ერთის სიტყვით სათვის ქვეყანა შეუტარეს, თითქო ის არ ეყოფოდა, რომ ამავ სიტყვისთვის ჯერ თვით კრებაზედ კინადა თვინდა მომხდომი ზარი არ გატეხს ბევრის წყარუნით. სამართალი იყო, გაზეთები უნდა მისცევოდნენ პირში იმ ვიწამებას, რომელიც არა უწყობდა ტანაშვს კენჭით და ისიც ორჯულზედ უნდა ამთხედ გაზეთებმა ხმაც არ ამოიღეს, თითქო არა ენა-ბავი მომხდარა-რა. ის ეს ორი კვირა სრულდება თითქმის და აქამდე არც ერთი იმ ბატონზე არა თქულა-რა გაზეთებში. მეტე, დასწყველოდ მდებარე, ასე როგორ შეგტყვის პირი, რომ ერთმა გაზეთმა მინიც არ დასძრა კირტი. ეს „ივერია“ ხომ, ვთქვათ, იმათვე უნდა იყოს, რადგან ის ვიწამებონები „ივერიაში“ თანა-მშრომლობენ, რუსულ გაზეთებმა რაღა დანიანეს იმათში ისეთი, რომ ასე კრება შეიკრეს და ერთი კვირით არ უტრტეს! ამა, ეს სამართალია თ. დ. ფაგენინზედ და ბანა-ა. ბიზაშვილმა რომ ექნე იყარეს ბანკში, მაშინ-კი მიღეს ქვეყანას ახარეს გაზეთებმა— აი თითონ ამდენ-ამდენი შავი ექნე მიიღო. თ. ე. მიქაბიძემ სულ რამდენიმე ათი ექნე მიიღო მომეტებული თ. ი. ბანაშვილმა და აქ როდ იმარეს, რომ ვთქვათ—ესა-და-ეს კაცი იქნება ამო-

ლოდ ერთს გისაყვედურებ: თქვენი წერილები საქმოდ ვრცელი და მოსაწყენი არ არის მკითხველისათვის“. ამით ის უთხრა რედაქტორმა თანამოაზრეს, რომ უნდა შეწყვიტოს წერილების წერა და მოსაწყენი არ იყოს მკითხველისათვის. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო.

ლოდ ერთს გისაყვედურებ: თქვენი წერილები საქმოდ ვრცელი და მოსაწყენი არ არის მკითხველისათვის“. ამით ის უთხრა რედაქტორმა თანამოაზრეს, რომ უნდა შეწყვიტოს წერილების წერა და მოსაწყენი არ იყოს მკითხველისათვის. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო.

ლოდ ერთს გისაყვედურებ: თქვენი წერილები საქმოდ ვრცელი და მოსაწყენი არ არის მკითხველისათვის“. ამით ის უთხრა რედაქტორმა თანამოაზრეს, რომ უნდა შეწყვიტოს წერილების წერა და მოსაწყენი არ იყოს მკითხველისათვის. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო.

რჩეულია. არა, დაწერილებით მოსაწყენი, რომ თ. მიქაბიძემ აჯობა თ. მანაშელსაო. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო. თუ კი ასეთი დაწერილები უნდა იყოს, მაშინ უნდა იყოს მკითხველისათვის სასარგებლო და სასიხარულო.

***

პო-და აი უსამართლობა. ამისთანა საჭირო-ბოროტო ამბავს-კი თვლი აუტყვის და ბ-ნ მ. მანაშელს ერთს სიტყვას-კი ვინ იცის სიტყვის ჩა-ტყენი. მეტე რა ურიგო საბედა იყო! ავადმყოფის მიუბრუნდა და უთხრა, ამა ჩამოგვეცალენით და წნახეთ, რასაც ვავაკეთებთო. მართლაც, რა კარგად არის ნათქვამი-და: ჩამოგვეცალენით! კაცს რომ პროგრამა არა ჰქონდეს, განა იტყვია ამისთანა ქვეყანისათვის. მე ეხლა დავრწმუნდი, რომ მიუღის ოპოზიციის პროგრამა თურმე ეს ყოფილა—ჩამოგვეცალენითო, მოგვიღვართ ვეცაკევი, მოგვიღვართ, მოგვიღვართ! პო-და, რატომ არ ჩამოგვეცალენით, მეტე, რა უჯიბით ხალხია, თქვენმა გამარჯვებისმა. თქვენ ამ ახალსა და დიდებულს პრინციპს შეხედეთ: არც ნიკოა კიციშვილის საჭირო, არც ქუჩა, არც მხნობა, არც ლეწოლი, არც გრანობა, არც არაფერი სხვა ამისთანა თვის სამტერგეო დაბრუნდა, რომ ყურადღება მიიხვედოს საზოგადოებაში. ეხლა უფრო საადილოა სთავივე გასვლა. საქმარისა ერთი-კი გახველო და ხმა-პილად დაიხსოვა—ჩამოგვეცალენითო, და მაშინვე გფერინდებინა იფერინდა-შეიკრინ ქართლ-კახეთისაგან და ჩამოიყვანენ თქვენს ოპოზიციას, ხედავ დაგასკვებენ ურბის თავზედ და კოფაზედ მამალს დასქემენ! არა, კი ბრინციბია, ძალიან კარგია. გაზეთებში ავად იმობის სწენდენ პირში მაგის გამოშვების, რომ ჰპურთ, რატომ ჩვენ არ მივაგენით მაგისთანა ავდილს ხერის კაცის გამთავაურებისასო, რად დავგასწერს იმისთანაგან, რომელიც ალმობივ უზურტიან გაზეთებს და მზანი არიან ლაგონ თვით გაზეთები და შვი მური წაუსენ იმ სამატცხიროებს, ვინ-კი გაზეთებში სწერენ და, შეძლების გვარად, ემსახურებიან მწერლობის ალორძინებსაო. აი მიზეზი გაზეთების ამხედრებისა, თორმე პრინციპი ისეთი მარტვი, ავდილი და კობტა, რომ პირველი მეგამო-

***

ნიც სახელოვან და უკვდავ მოღვაწეებად უნდა ჩაითვალოს. აი რას ამბობს ამის შესახებ გაზეთი „Figaro“: „ნუ თუ ეურლო-გაზეთს, რომელსაც ყველ დღე კითხულობენ სისხლში, სხვა-და-სხვა კრებაზედ, კლუბში, რჩინის გზის მატარებლებში, დღედაღამ, ქუჩებში, ნუ თუ ამისთანა ეურნალ-გაზეთს ნაკლებში მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე რომელსამე პოეტს, მრავალ გაგრეცელებულ ხალხში, ანუ რომანს, რომელიც 20 ათას ცალად გაყიდულია. თუ ლათინაგან მომადებული ნიკოა საჭირო, რომ ადამიანს ვიღვამე მითხველთ დასწეროს თავის ოთახში პოემა, რომანი, ან საისტორიო გამოცემა, განა ნაკლები ნიკოა ცოდნა უნდა მას-კი, რომ გაზეთის თანამშრომელმა ყოველ დღე მას-კი მისცეს გაუძედალს გაზეთს, გართოს ნებიერი და აზირებული მითხველი, თვალ-ყური ადგენოს, და-

ნიც სახელოვან და უკვდავ მოღვაწეებად უნდა ჩაითვალოს. აი რას ამბობს ამის შესახებ გაზეთი „Figaro“: „ნუ თუ ეურლო-გაზეთს, რომელსაც ყველ დღე კითხულობენ სისხლში, სხვა-და-სხვა კრებაზედ, კლუბში, რჩინის გზის მატარებლებში, დღედაღამ, ქუჩებში, ნუ თუ ამისთანა ეურნალ-გაზეთს ნაკლებში მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე რომელსამე პოეტს, მრავალ გაგრეცელებულ ხალხში, ანუ რომანს, რომელიც 20 ათას ცალად გაყიდულია. თუ ლათინაგან მომადებული ნიკოა საჭირო, რომ ადამიანს ვიღვამე მითხველთ დასწეროს თავის ოთახში პოემა, რომანი, ან საისტორიო გამოცემა, განა ნაკლები ნიკოა ცოდნა უნდა მას-კი, რომ გაზეთის თანამშრომელმა ყოველ დღე მას-კი მისცეს გაუძედალს გაზეთს, გართოს ნებიერი და აზირებული მითხველი, თვალ-ყური ადგენოს, და-

ნიც სახელოვან და უკვდავ მოღვაწეებად უნდა ჩაითვალოს. აი რას ამბობს ამის შესახებ გაზეთი „Figaro“: „ნუ თუ ეურლო-გაზეთს, რომელსაც ყველ დღე კითხულობენ სისხლში, სხვა-და-სხვა კრებაზედ, კლუბში, რჩინის გზის მატარებლებში, დღედაღამ, ქუჩებში, ნუ თუ ამისთანა ეურნალ-გაზეთს ნაკლებში მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე რომელსამე პოეტს, მრავალ გაგრეცელებულ ხალხში, ანუ რომანს, რომელიც 20 ათას ცალად გაყიდულია. თუ ლათინაგან მომადებული ნიკოა საჭირო, რომ ადამიანს ვიღვამე მითხველთ დასწეროს თავის ოთახში პოემა, რომანი, ან საისტორიო გამოცემა, განა ნაკლები ნიკოა ცოდნა უნდა მას-კი, რომ გაზეთის თანამშრომელმა ყოველ დღე მას-კი მისცეს გაუძედალს გაზეთს, გართოს ნებიერი და აზირებული მითხველი, თვალ-ყური ადგენოს, და-

ვიღებ მისთვის თავს, დავიხებ—ჩამოგვეცალენით-მეთქი, და მეტე თქვენ სერის უყურეთ...
როგორც მოგხსენებთ, მე გახლავართ ერთი წყილი კითხვით ნიშანი. მე მყავს წყილი კი მეგობარი, რომლის სახელი გახლავთ ვაკირვე-ბითი ნიშანი. ამას ჩამოგვარდება მეორეგეო მეგობარი, რომელსაც ხორგელის-ანგლოზსეძიანო. მასმეგახლავთ მათი ბრწყინებულება ნული, ანუ არაფრობის ნიშანი. ჩვენ ისე მოგვეცალენა ეს ახალი ბრინციბი, რომ ვადა-წვეტილეთ—ცალათ ჩვენი თავი და იმედიცა ვეცვას, გამარჯვება ჩვენ დავგრჩება, თუ ღღეს არა, ხვალ, ზგე, მასზე, ათის, იკის, ორმოცის, ასის წლის შემდეგ მინიც. მიგვიღვართ და მიგიმღვართ არუნანო-სა, „მიმინო შევდასაც“ ვიტყვითო, მაგრამ მწერების დათხოზისა ვეგონი-ნოდა, ჯერ საფრანგეთში—კარ-ნოს, მაგინ ეყვანა პრეზიდენტო-ნოდა. უნდა მივღეთ და ეუთხრა—ჩამოგვეცალეთო. ამ სიტყვას მე დავიძახებ, ენაზე არაფრობის ნიშანი ტანსა დაპყავს, ხორგელის-ანგლოზი გოზს დაატაროლეს, ვაკირვებითი ნიშანი კიდევ მივა და წასკუბდება პრეზიდენტის საგარძოლზედ. იქნება თქვენს სიტყვა—არა შეჯად მწყერი ხეს, არა იყო გვარი მისო, მაგრამ ვარწმუნებთ, ძრიელ შესცდებით. არ იციო, რა დღეი რამ არის პრინციპი—ჩამოგვეცალენითო. თქვენ წნახეთ, თუ ნელ-ნელა არ ვასახლოთ ჩვენი სამშობლო, დაქვეითებული ვილაც კერბა წყილთაგან, ატკორიტეა თეიმთებით. ამა მაშინა ენახით, ვინ იქნება ნამდვილი ავტორიტეტი...
9

ვიღებ მისთვის თავს, დავიხებ—ჩამოგვეცალენით-მეთქი, და მეტე თქვენ სერის უყურეთ...
როგორც მოგხსენებთ, მე გახლავართ ერთი წყილი კითხვით ნიშანი. მე მყავს წყილი კი მეგობარი, რომლის სახელი გახლავთ ვაკირვე-ბითი ნიშანი. ამას ჩამოგვარდება მეორეგეო მეგობარი, რომელსაც ხორგელის-ანგლოზსეძიანო. მასმეგახლავთ მათი ბრწყინებულება ნული, ანუ არაფრობის ნიშანი. ჩვენ ისე მოგვეცალენა ეს ახალი ბრინციბი, რომ ვადა-წვეტილეთ—ცალათ ჩვენი თავი და იმედიცა ვეცვას, გამარჯვება ჩვენ დავგრჩება, თუ ღღეს არა, ხვალ, ზგე, მასზე, ათის, იკის, ორმოცის, ასის წლის შემდეგ მინიც. მიგვიღვართ და მიგიმღვართ არუნანო-სა, „მიმინო შევდასაც“ ვიტყვითო, მაგრამ მწერების დათხოზისა ვეგონი-ნოდა, ჯერ საფრანგეთში—კარ-ნოს, მაგინ ეყვანა პრეზიდენტო-ნოდა. უნდა მივღეთ და ეუთხრა—ჩამოგვეცალეთო. ამ სიტყვას მე დავიძახებ, ენაზე არაფრობის ნიშანი ტანსა დაპყავს, ხორგელის-ანგლოზი გოზს დაატაროლეს, ვაკირვებითი ნიშანი კიდევ მივა და წასკუბდება პრეზიდენტის საგარძოლზედ. იქნება თქვენს სიტყვა—არა შეჯად მწყერი ხეს, არა იყო გვარი მისო, მაგრამ ვარწმუნებთ, ძრიელ შესცდებით. არ იციო, რა დღეი რამ არის პრინციპი—ჩამოგვეცალენითო. თქვენ წნახეთ, თუ ნელ-ნელა არ ვასახლოთ ჩვენი სამშობლო, დაქვეითებული ვილაც კერბა წყილთაგან, ატკორიტეა თეიმთებით. ამა მაშინა ენახით, ვინ იქნება ნამდვილი ავტორიტეტი...
9

დებეშა

25 ივნისი

პატივსუბი. დღეს სკოლებსა

გარდაცვალების ათის წლის შესრუბის გამო ყიანის ტაძარში, სლავი-ანთა საზოგადოების შეკრებების, გარდახლი იქნა პანაშოღი, რომელსაც დაესწრნენ წარჩინებულნი კაცი განსაკუთრებით სამხედრო წოდებისანი, რამდენიმე სკოლების ადიუტანტად ნამყოფი და მრავალი ხალხი.

ფასოს და ასწონ-დასწონოს ყველა ის სხვა-და-სხვა ცვალებდი გარემო-ბის გამო ყიანის ტაძარში, სლავი-ანთა საზოგადოების შეკრებების, გარდახლი იქნა პანაშოღი, რომელსაც დაესწრნენ წარჩინებულნი კაცი განსაკუთრებით სამხედრო წოდებისანი, რამდენიმე სკოლების ადიუტანტად ნამყოფი და მრავალი ხალხი.

ფასოს და ასწონ-დასწონოს ყველა ის სხვა-და-სხვა ცვალებდი გარემო-ბის გამო ყიანის ტაძარში, სლავი-ანთა საზოგადოების შეკრებების, გარდახლი იქნა პანაშოღი, რომელსაც დაესწრნენ წარჩინებულნი კაცი განსაკუთრებით სამხედრო წოდებისანი, რამდენიმე სკოლების ადიუტანტად ნამყოფი და მრავალი ხალხი.

